

Тетяна ОСТРОВЕРХ

аспірант кафедри

адміністративно-правових дисциплін

та публічного управління

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

заступник голови Кам'янської районної

ради з виконавчого апарату

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ГАРАНТУВАННІ ПРАВ ЛЮДИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Місцеве самоврядування в Україні посідає центральне місце у формуванні механізмів гарантування прав людини, адже значна частина повсякденних життєвих потреб громадян реалізується саме на рівні громади. Конституція України визначає місцеве самоврядування як самостійну форму народовладдя та гарантує спроможність територіальних громад вирішувати питання місцевого значення безпосередньо або через утворені ними органи [1]. Це забезпечує громадянам не лише доступ до адміністративних, соціальних, освітніх та культурних послуг, але й створює простір для реалізації демократичних прав, участі та контролю за діяльністю влади.

Європейська хартія місцевого самоврядування закріплює принцип субсидіарності, відповідно до якого повноваження мають виконуватися на найближчому до людини рівні, якщо це забезпечує їх якісну реалізацію [3]. Такий підхід суттєво впливає на стандарти забезпечення прав людини, оскільки громади стають першими суб'єктами, до яких особа звертається за допомогою, послугою чи захистом.

Запровадження воєнного стану докорінно змінило функціонування органів місцевого самоврядування. На громади покладено розширене коло завдань:

- цивільний захист населення;
- забезпечення функціонування укриттів та систем оповіщення;
- гуманітарне забезпечення;
- підтримка внутрішньо переміщених осіб;
- організація роботи критичної інфраструктури;
- забезпечення стабільності громадських послуг.

За оцінками міжнародних організацій, саме стійкість та оперативність місцевої влади стала одним із ключових чинників збереження цілісності держави, доступу населення до базових послуг та захисту вразливих груп [7]. У цих умовах гарантування прав людини набуває специфічного змісту: від забезпечення фізичної безпеки – до збереження доступу до освіти, медицини,

соціальної підтримки та інформації.

Сучасна європейська доктрина трактує місцеве самоврядування як сервісну владу, орієнтовану на потреби людини та громади. Науковці відзначають, що якість адміністративних процедур, передбачуваність рішень, відкритість та цифровізація є ключовими умовами реалізації прав людини у сфері публічного управління [4].

В Україні це проявляється у:

- розширенні мережі центрів надання адміністративних послуг;
- впровадженні електронних сервісів;
- відкритості даних органів місцевого самоврядування;
- участі громадян у стратегуванні та бюджетному процесі.

Ці елементи не лише забезпечують зручний доступ до послуг, а й формують довіру та дозволяють громадянам контролювати діяльність влади, що є необхідним елементом гарантування політичних та громадських прав.

Концепція «місто прав людини» передбачає створення системних механізмів захисту прав людини на локальному рівні. Це комплексний підхід, що охоплює:

- недискримінацію та інклюзію;
- рівний доступ до ресурсів;
- участь громадян у прийнятті рішень;
- гендерну рівність;
- цифрову доступність послуг;
- прозорість та підзвітність влади.

Рада Європи пропонує спеціальні інструменти оцінки локальної політики прав людини, що вже використовуються в багатьох країнах ЄС [8]. Українські громади, особливо великі міста, почали впроваджувати окремі елементи цієї моделі: бюджети участі, е-петиції, консультації з громадськістю, політики недискримінації в освіті та культурі.

Поступова інтеграція цих підходів у діяльність місцевих рад створює новий вимір гарантування прав людини – від декларацій до реальних інструментів впливу громадян.

В умовах війни право на безпеку набуває особливого значення. Органи місцевого самоврядування забезпечують:

- функціонування системи цивільного захисту;
- підтримання захисних споруд;
- організацію систем відеоспостереження;
- розвиток програм запобігання домашньому насильству;
- створення кризових кімнат та центрів підтримки.

Розбудова безпечного середовища стає основою реалізації інших прав, адже без базової безпеки людина не може користуватися правом на освіту, працю, медичну допомогу чи культурний розвиток.

Місцеві громади забезпечують значну частину соціальних та культурних послуг: догляд за дітьми, підтримку осіб з інвалідністю, молодіжну політику,

розвиток культури, спорт, бібліотечні й мистецькі заклади. У воєнний період ці функції стали критичними через збільшення кількості ВПО, ветеранів, сімей, які потребують підтримки.

Освітня сфера – одна з найбільш залежних від ефективності місцевої влади. Саме громади відповідають за стан шкіл, укриття, транспортну доступність, інклюзію, харчування, позашкільну освіту. Доступність цих послуг формує реалізацію не лише права на освіту, а й права на розвиток, участь у культурному житті та збереження національної ідентичності.

Процеси євроінтеграції визначають нову рамку для діяльності українських органів місцевого самоврядування. Стандарти Ради Європи та ЄС включають:

- верховенство права;
- недискримінацію;
- прозорість та доброчесність;
- рівність доступу до послуг;
- участь громадян;
- підзвітність.

Виконання цих стандартів стає умовою не лише для ефективного управління, а й для отримання міжнародної підтримки, фінансування та участі в програмах регіонального розвитку. Саме громади найшвидше адаптують європейські практики, демонструючи, що реформи можуть починатися «знизу».

Органи місцевого самоврядування є ключовими суб'єктами забезпечення прав людини в сучасній Україні. Їх роль значно зросла в умовах війни, коли саме громади взяли на себе функції стабілізації, захисту, гуманітарної підтримки та розвитку.

Ефективність гарантування прав людини залежить від:

- якості законодавчої бази;
- фінансової автономії громад;
- кадрової спроможності;
- цифровізації управління;
- адаптації до стандартів Ради Європи та ЄС;
- активності та участі громадян.

Побудова сучасної демократичної держави неможлива без сильного місцевого самоврядування, яке не лише виконує адміністративні функції, а й формує безпечний, інклюзивний та справедливий простір для кожної людини.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
3. European Charter of Local Self-Government. Council of Europe, 1985. URL: <https://rm.coe.int/168007a088>.

4. Barvinenko V., Mishyna N., Qaracayev A. Ukrainian Local Government and Human Rights Protection. *Baltic Journal of Law*. 2023. Vol. 12(2). P. 45–58.
5. Okunovska H., Prymush M. Local Self-Government of Ukraine Amid Full-Scale Invasion. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences (EPSBS)*. 2024. P. 112–128.
6. Shtefiuk V. Administrative and Public-Service Powers of Local Self-Government Bodies in EU. *Journal of Legal Research*. 2025. Vol. 8(1). P. 73–89.
7. UNDP Ukraine. Local Governance and Recovery Reports, 2022–2024. URL: <https://www.undp.org/ukraine>.
8. Council of Europe. Human Rights at Local and Regional Levels: Toolkit. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. URL: <https://www.coe.int/en/web/human-rights-channel/toolkit>.

Володимир РОЩИН

адвокат, аспірант кафедри
конституційного, адміністративного
та трудового права
Національного університету
«Запорізька політехніка»

**МЕЖІ КОМПЕТЕНЦІЇ СУДОВОГО
ЕКСПЕРТА-АВТОТЕХНІКА В АСПЕКТІ
ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ**

Сучасна судова практика у справах про дорожньо-транспортні пригоди (далі – ДТП) засвідчує тенденцію, за якої методики експертної оцінки дорожньо-транспортних ситуацій виходять за межі своєї технічної функції та фактично впливають на правозастосування. Вони не лише визначають алгоритм дій експерта, а й формують модель юридично значущої поведінки водія, стаючи інструментом тлумачення приписів Правил дорожнього руху (далі – ПДР). Унаслідок цього висновки експертів, побудовані на таких методиках, можуть призводити до помилкової кваліфікації дій учасників ДТП, оскільки тлумачення положень ПДР здійснюється не з позицій юридичної логіки, а на підставі технічних припущень розробників методики. Постає питання про межі правомірності подібного методичного тлумачення: чи можуть технічні фахівці, не маючи юридичної освіти, самостійно визначати зміст правових приписів і оцінювати дії водіїв на відповідність вимогам ПДР без участі правників. Фактично така практика наділяє експертів функцією, притаманною нормотворчим органам, що породжує ризик зміни нормативного змісту обов'язків водія та порушення балансу між технічною й юридичною компетенцією у сфері дорожнього права.

В одній з досліджених справ [1], яка стала предметом судового розгляду, експерти спиралися на методичні положення, викладені у методиці «Експертна оцінка дорожньо-транспортних ситуацій, у яких водії виконували